

Forensische psychologie: een vergeten discipline in Vlaanderen

Kasia Uzieblo, Astrid Boelaert, Lotte De Schrijver

[TIJDSCHRIFT KLINISCHE PSYCHOLOGIE, 2021, 51(4), 285-294]

Inleiding

Jaarlijks worden we als docenten overladen met mails van studenten en professionals met de vraag hoe zij zich in Vlaanderen kunnen specialiseren in de forensische psychologie. Helaas moeten we telkens aangeven dat er in Vlaanderen – in tegenstelling tot een aantal ons omringende, doorgaans meer Angelsaksisch georiënteerde landen als Nederland en het Verenigd Koninkrijk – geen masteropleiding in de Forensische Psychologie aangeboden wordt. Daarnaast krijgen we van werkgevers en beleidsmakers geregeld de vraag aan welke opleidingscriteria een psycholoog moet voldoen om binnen deze specifieke context met deze doelgroepen, zijnde plegers dan wel slachtoffers, met de nodige knowhow aan de slag te kunnen gaan. Ook hun moeten we telkens een eenduidig antwoord schuldig blijven.

In Vlaanderen worden we geconfronteerd met beperkte en erg versnipperde opleidingsmogelijkheden in de forensische psychologie. Zij die zich in deze subdiscipline van de psychologie willen specialiseren, moeten op zoek naar een buitenlandse masteropleiding in de Forensische Psychologie (bijvoorbeeld in Nederland) of kunnen hun reguliere mastertraject aanvullen met enkele relevante keuzevakken die doorgaans vanuit de criminologische opleidingen aangeboden worden. Verder kan het volgen van een vervolgopleiding en/of deelname aan op zichzelf staande trainingsdagen die in Vlaanderen en vooral in Nederland aangeboden worden, ook een route naar enige specialisatie zijn. Het mag dan ook niet verbazen dat voor velen het huidige opleidingsaanbod tekortschiet en dat het voor werkgevers allesbehalve eenvoudig is om op basis van het huidige aanbod eenduidige, maar noodzakelijke opleidingsvereisten in een vacature te formuleren. Dit alles heeft ook gevolgen voor de praktijk: vaak starten (klinisch) psychologen met slechts een (zeer) beperkte bagage aan kennis en vaardigheden die relevant zijn voor het forensische werkveld. Daarbij komt dat het verwerven van wetenschappelijke kennis en vaardigheden in de praktijk nog te veel afhankelijk blijft van de leergierigheid van de professionals, de (vaak beperkte) ondersteuning van de werkgever en het jaarlijks sterk fluctuerende

opleidingsaanbod. Er bestaan dan ook aanzienlijke verschillen tussen de psychologen die met forensische doelgroepen werken, zowel wat hun theoretische kennis betreft als het methodologische handelingskader dat ze hanteren en de vaardigheden waarin ze getraind zijn. Deze lacunes zijn het logische gevolg van de tot op heden ontbrekende (h)erkenning van de forensische psychologie als een aparte, volwaardige specialisatie binnen de psychologie. Er worden nog te weinig specialistische eisen gesteld aan psychologen die met plegers, slachtoffers, verdachten en andere relevante actoren binnen het juridische en forensische werkveld aan de slag gaan. De onderliggende premisse lijkt hier te zijn: iedere klinisch psycholoog is ook een forensisch psycholoog. In deze bijdrage beargumenteren we dat deze aanname niet opgaat: het adequaat en op een wetenschappelijk onderbouwde wijze werken met forensische doelgroepen vereist wel degelijk specialisatie. Vooreerst staan we stil bij de vraag wat forensische psychologie inhoudt. Vervolgens tonen we aan dat het klinische werk met (potentiële) plegers en verdachten gespecialiseerde kennis en vaardigheden vereist. Hierbij aansluitend betogen we dat het werkveld dat op slachtoffers van misdrijven focust, met een gelijkaardige nood aan specialisatie blijkt te kampen.

Wat is forensische psychologie?

De term ‘forensisch’ stamt af van de Latijnse term *forensis*, het forum waar in het oude Rome recht werd gesproken. Eng geformuleerd betekent forensische psychologie dus de psychologie die ten dienste staat van het recht. In brede zin verstaan we onder de forensische psychologie elke toepassing van de psychologie binnen het rechtssysteem. Dat is een zeer ruime omschrijving, maar in de internationale literatuur ontbreekt het aan een breed gedragen consensus over de verdere afbakening van de forensische psychologie.

Omdat er ook in Vlaanderen nog geen duidelijke afbakening van het werkdomein van de forensisch psycholoog voorhanden was, definieerde de divisie Forensische Psychologie van de Vlaamse Vereniging van Klinisch Psychologen (VVKP; z.j.) deze specialisatie als volgt:

Forensische psychologie verwijst naar de professionele praktijk van iedere klinisch psycholoog die wetenschappelijke, technische en/of gespecialiseerde psychologische kennis toepast op (1) justitiële vragen met betrekking tot contractuele, administratieve en juridische probleemstellingen, en op (2) niet-justitiële vragen met betrekking tot grensoverschrijdend gedrag (onder andere preventie, bemiddeling en vrijwillige hulpverlening). De forensisch psycholoog is diegene die gespecialiseerd is in preventie van crimineel/normoverschrijdend gedrag, de forensische psychodiagnostiek en/of de behandeling van plegers dan wel slachtoffers.

In lijn met de conceptualisatie van de American Psychological Association beschouwt de divisie de forensische psychologie als een specialisatie binnen de klinische psychologie, niettegenstaande inzichten uit diverse subdisciplines van de psychologie (zoals de experimentele, sociale en ontwikkelingspsychologie) ook binnen de forensische psychologie een belangrijke plaats verdienen. In deze bijdrage nemen we als uitgangspunt de omschrijving van de forensische psychologie zoals gedefinieerd door de divisie Forensische Psychologie van de VVKP.

Werken met plegers van misdrijven

In de praktijk bestaan er nog steeds hardnekkige misverstanden over het werk van de forensisch psycholoog. Vaak denken leken en collega's uit beroepsgroepen waarmee de forensisch psycholoog vaak samenwerkt (zoals de magistratuur), maar ook psychologen dat de forensische psychologie in eerste instantie enkel het werk met plegers van voornamelijk seriële, zware misdrijven behelst en dat de forensisch psycholoog dus slechts in enkele contexten inzetbaar is. Hierbij denkt men dan voornamelijk aan het werk binnen de politionele (de profiler) of de gevangenis- en de strafrechtelijke context (de psycholoog-gerechtsdeskundige). De werkomgeving van de forensisch psycholoog is echter veel ruimer: hij/zij kan werkzaam zijn in de eerste (bijvoorbeeld: Centra voor Algemeen Welzijnswerk), tweede (bijvoorbeeld: forensische zorg binnen de centra geestelijke gezondheidszorg) of derde lijn (bijvoorbeeld: forensisch psychiatrisch ziekenhuis) en dat binnen een zelfstandige praktijk of in een ambulante of residentiële instelling, bij overheidsdiensten (zoals politie en gevangnissen) of als onderzoeker. Deze psycholoog kan zich in het werken met een specifieke doelgroep (bijvoorbeeld zedendelinquenten of jeugdige delinquenten) specialiseren of gaat met een diverse doelgroep aan de slag. Ondanks de verschillen in werkcontext en doelgroep kunnen toch meerdere kenmerken geïdentificeerd worden die eigen zijn aan het werk van de forensisch psycholoog en die het onderscheid met de algemene klinische praktijk duidelijk maken.

Verschillen in doelstelling

Waar in de algemene klinische praktijk het individuele welzijn van de cliënt op de eerste plaats staat, ligt de focus in het forensische werkveld op het beschermen van de maatschappij door het voorkomen van delictgedrag (primaire preventie) dan wel recidive (secundaire en tertiaire preventie). Dat zien we ook terug in de vraagstelling aan psychologen werkzaam in het forensische domein. Vragen betreffende de kans op recidive, de wenselijkheid van het opleggen van een maatregel naast of in plaats van een vrijheidsstraf, en het bepalen van therapeutische interventiedoelen om het recidiverisico te verminderen zijn maar een greep uit het scala van vragen die een forensisch psycholoog dient te beantwoorden.

Verschillen in context

Binnen de algemene geestelijke gezondheidszorg zal de psycholoog voornamelijk met cliënten in contact komen die op (relatief) vrijwillige basis een stap naar de hulpverlening zetten. In de forensische zorg daarentegen wordt de hulpverlening doorgaans opgelegd door een hiervoor bevoegde instantie. Slechts een minderheid van de cliënten roept op vrijwillige basis – al dan niet onder druk van de omgeving – de hulp van een psycholoog in. Het contact tussen psycholoog en cliënt zal dus in een meer of minder gedwongen kader ontstaan, wat – samen met de specifieke opdracht van de psycholoog: adviserend dan wel hulpverlenend – in belangrijke mate de contacten zal kleuren en het handelen van de psycholoog zal bepalen.

Deze specifieke context brengt dan ook belangrijke implicaties met zich mee. Ten eerste is de motivatie tot verandering van de forensische cliënt beperkt of zelfs geheel afwezig. Voor de cliënt is het eigen lijden immers niet de aanleiding voor het traject en hij vertoont zelden adequaat probleeminzicht. Motiverende gespreksvoering heeft bijgevolg een prominente plaats in het hele (behandel)traject. Ten tweede is er doorgaans, naast de cliënt en de psycholoog, nog een derde partij aanwezig, met name justitie, die als mandaathouder het belang en de veiligheid van de maatschappij vertegenwoordigt. De forensisch psycholoog dient aan deze opdrachtgever te rapporteren. Dat kan gaan om een uitgebreide rapportage over de resultaten uit het psychodiagnostische onderzoek (bijvoorbeeld in het kader van een deskundigenonderzoek) of een algemene rapportage over de deelname van de cliënt aan de behandeling (bijvoorbeeld bij verplichte hulpverlening opgelegd als voorwaarde voor een voorwaardelijke vrijlating). De forensisch psycholoog dient dus kennis te hebben van zijn verplichtingen ten aanzien van de opdrachtgever alsook van zijn eigen rechten. Daarnaast dient hij voldoende rekening te houden met de invloed van deze rapportageplicht op de houding van en de werkrelatie met de cliënt (Uzieblo, Salomez, Nijs, & Decorte, ter perse). Ten derde heeft de context een impact op de psycholoog als persoon. Forensisch psychologen worden met een waaier van stressoren geconfronteerd die inherent zijn aan het werkveld, zoals agressief gedrag, (be)dreigingen en vijandigheid in het contact met forensische cliënten. Ook gedetailleerde informatie over de gepleegde delicten is vaak confronterend en emotioneel belastend. Niet alle professionals beschikken over de nodige veerkracht en/of zijn hier voldoende op voorbereid, wat kan leiden tot de ontwikkeling van symptomen van een posttraumatische stressstoornis en burn-out (De Vogel & Bosker, 2019). Ten vierde zal de kritische ingesteldheid die men binnen dit werkveld moet aannemen de positionering van de psycholoog sterk bepalen. Daar waar men in de klinische praktijk de subjectieve waarheid van de cliënt als uitgangspunt neemt, zal de forensisch psycholoog deze subjectieve waarde telkens aftoetsen via – onder meer – een grondige dossierstudie en heteroanamneses. Dat geldt in eerste instantie voor de foren-

sisch psycholoog die een adviserende opdracht uitvoert (bijvoorbeeld in het kader van een politieel of deskundigenonderzoek). Maar ook de forensisch psycholoog werkzaam in een behandelcontext zal steeds aandacht moeten besteden aan belangrijke interfererende factoren, zoals ontkenning van de ten laste gelegde feiten, minimalisatie en externalisatie van problemen, en malingering, wil hij alert blijven op de aanwezigheid van de factoren die het risico op delictpleging verhogen (risicofactoren). Dat laatste brengt ons bij het volgende punt: het ontegensprekelijke belang van theoretische kennis aangaande plegerschap en recidive.

Verschillen in theorie en vaardigheden

De forensisch psycholoog in Vlaanderen is doorgaans opgeleid in de klinische psychologie. Binnen deze opleiding ligt de focus op het bevorderen van het welzijn van de cliënt, die meestal met een eigen hulpvraag komt. De forensisch psycholoog dient echter primair te focussen op de vraag hoe hij de maatschappij kan beschermen. Dat doel kan tot op zekere hoogte bereikt worden door het welzijn van de cliënt en/of de factoren die de kans op recidive verlagen (de beschermende factoren) te bevorderen (zie bijvoorbeeld: Bouman, Schene, & De Ruiter, 2010), maar het blijft onduidelijk in welke mate een versterking van de beschermende factoren daadwerkelijk een impact heeft op recidive (zie bijvoorbeeld: Coupland & Olver, 2020). Behandelprogramma's die qua intensiteit en duur afgestemd zijn op het recidiverisico en die in eerste instantie gericht zijn op het verlagen van de veranderbare risicofactoren, krijgen tot dusver de meeste empirische ondersteuning (zie: Noom, Van den Berg, & Breij, 2021).

Om delictgedrag te voorkomen dient de forensisch psycholoog dus de nodige inzichten te hebben in hoe een dergelijk gedrag tot stand komt (de verklaringsmodellen) en in de factoren die de kans op terugval doen toenemen dan wel afnemen (predictiemodellen). Daarnaast wordt verwacht dat de forensisch psycholoog deze zaken op een betrouwbare en valide wijze in kaart weet te brengen. De forensische psychodiagnostiek vergt een grondige analyse van de risico- en beschermende factoren. Het betreft dan factoren die een rol hebben gespeeld bij het tot stand komen van een bepaald delict (delictanalyse) en waarvan verwacht wordt dat ze in belangrijke mate de kans op terugval bepalen (risicotaxatie). Deze analyses dienen idealiter uitgevoerd te worden aan de hand van adequate risicotaxatie-instrumenten en testmateriaal waarvan de psychometrische waarde bij forensische doelgroepen is onderzocht, in combinatie met een analyse van dossiergegevens en heteroanamnestische informatie. Grondige kennis over de aard van de psychopathologie die men voornamelijk in de forensische context aantreft – denk onder meer aan persoonlijkheidsproblematiek, zoals de antisociale persoonlijkheidsstoornis, psychopathie,

parafiele stoornissen en aan traumagerelateerde stoornissen – is onontbeerlijk. Deze kennis geeft namelijk richting aan de psychodiagnostiek. Vervolgens dient de forensisch psycholoog in staat te zijn om de vertaalslag te maken van de risicotaxatie naar het risico-management. Hierbij worden interventies toegepast die bij deze doelgroep daadwerkelijk effectief zijn gebleken en dat binnen een relevant, wetenschappelijk onderbouwd behandelkader (Bouman et al., 2021; Noom et al., 2021).

Het bovenstaande toont ontegensprekelijk aan dat de forensisch psycholoog over specifieke kennis en vaardigheden dient te beschikken om op een wetenschappelijk onderbouwde wijze het diagnostische onderzoek en de klinische interventies bij plegers en verdachten uit te voeren.

Werken met slachtoffers van misdrijven

Zoals eerder aangegeven, kunnen psychologen die gespecialiseerd zijn in de diagnostiek en behandeling van slachtoffers van misdrijven ook onder de noemer forensisch psycholoog gebracht worden. Dat een directe of indirecte blootstelling aan gewelddadig gedrag zowel op korte als op lange termijn kan leiden tot een brede waaier van fysieke, psychische, seksuele, sociale en economische gevolgen, wordt nog zelden betwist (World Health Organization, 2003). Bovendien verhogen deze ervaringen de kans dat personen in de toekomst opnieuw slachtoffer worden van geweld en/of zelf gewelddadig gedrag zullen vertonen (Siegel, 2013). Om deze gevolgen te beperken en (intergenerationele) cirkels van geweld te doorbreken, is het dus van cruciaal belang dat we niet enkel inzetten op preventie, psychodiagnostiek en een kwaliteitsvolle psychologische begeleiding van plegers, maar ook van slachtoffers.

Helaas signaleren zowel cliënten als zorgverleners dat een toegankelijke, betaalbare en kwaliteitsvolle psychologische hulpverlening voor veel slachtoffers in Vlaanderen nog altijd moeilijk te vinden is. Niet alleen krijgen personen die blootgesteld werden aan geweld, vaak een verkeerde diagnose, de geweldservaringen op zich komen vaak niet eens ter sprake tijdens psychologische hulpverleningstrajecten (De Schrijver & Keygnaert, 2021). Slachtoffers geven aan dat ze het onthullen van deze ervaringen vaak te moeilijk vinden door de schuldgevoelens en schaamte die ze ervaren en het taboe dat nog steeds op dit thema rust (De Schrijver & Keygnaert, 2021). Tenzij hulpverleners er expliciet naar vragen, blijft veel geweld dus onopgemerkt (Bicanic & Van Minnen, 2019; De Schrijver & Keygnaert, 2021). Maar helaas biedt een correcte diagnose nog geen garantie voor toegang tot adequate psychologische begeleiding. Er bestaat in Vlaanderen een groot tekort aan klinisch psychologen met een specialisatie in traumabehandeling (De Schrijver,

Platinck, Kool, De Schrijver, & Uzieblo, 2021) en/of voldoende kennis van de onderliggende en in stand houdende mechanismen van geweldsdynamieken. Ook de Zorgcentra na Seksueel Geweld (Baert & Keygnaert, 2019) en de Chat na Seksueel Geweld (Verplancke, Matthyssens, & Keygnaert, 2020) geven aan dat er onvoldoende gespecialiseerde hulpverlening beschikbaar is voor slachtoffers die zich niet in een acute nood bevinden. En wanneer slachtoffers de weg naar de hulpverlening wel vinden, krijgen ze te maken met wachtlijsten zowel voor ambulante als residentiële hulpverlening, terwijl het hulpaanbod door zelfstandig gevestigden vaak te duur blijkt te zijn. Naast barrières die de toegang tot hulpverlening bemoeilijken, blijkt er een nijpend tekort te bestaan aan expertise over de behandeling van minderjarige en meerderjarige slachtoffers en de doorgaans complexe psychiatrische en psychische problemen die zij ervaren (Baert & Keygnaert, 2019; De Schrijver, Platinck, et al., 2021).

In Vlaanderen is het daarnaast onduidelijk wie de 'gespecialiseerde traumapsychologen' zijn en waar de slachtoffers dus terecht kunnen voor gedegen psychosociale ondersteuning en behandeling (Baert & Keygnaert, 2019; De Schrijver, Platinck, et al., 2021). Veel psychologen lijken bovendien niet altijd op wetenschappelijk onderbouwde manier te werken en de bestaande behandelrichtlijnen zijn in de praktijk vaak verwarrend (Bicanic, De Roos, Beer, & Struik, 2015). Werken met slachtoffers houdt namelijk niet alleen in dat men aan de slag gaat met de psychologische gevolgen van het geweld, maar ook inzet op preventie van verder geweld en secundaire victimisatie.

Samengevat kunnen we stellen dat slachtoffer- en plegerschap niet los van elkaar gezien kunnen worden. Het is essentieel dat psychologen die met slachtoffers van geweldsmisdrijven aan de slag gaan, de nodige kennis hebben van de onderliggende en vaak complexe dynamieken van interpersoonlijk geweld, de mechanismen die deze dynamieken in stand houden, en de link tussen het slachtoffer- en plegerschap. Deze inzichten zullen het assessment bij en de behandeling van deze cliënten alleen maar bevorderen.

De weg vooruit

Niet iedere (klinisch) psycholoog is een forensisch psycholoog. De forensische psychologie is immers een subdiscipline binnen de (klinische) psychologie die specialistische kennis en vaardigheden vereist. Niettegenstaande het grote maatschappelijke belang dat zowel de subdiscipline an sich als de daarin werkzaam zijnde actoren dienen te vervullen, moet vastgesteld worden dat tot op heden er aan de faculteiten Psychologie van de Vlaamse universiteiten geen of nauwelijks een onderzoeks- en onderwijstraditie rond dit thema bestaat. Ook bij recente hervormingen van de desbetreffende universiteitsopleidingen werd

– voor zover wij weten – niet gekozen voor het creëren van ruimte ten behoeve van opleidingsonderdelen als forensische psychologie en victimologie en/of voor een substantiële toevoeging van thema's rond pleger- en slachtofferschap aan de bestaande opleidingsonderdelen over diagnostiek en behandeling. Als argument hiervoor wordt onder meer het gebrek aan gespecialiseerde academici in dit domein genoemd. Hierbij dient opgemerkt te worden dat er sprake is van een kip-en-eiprobleem: er worden immers geen leerstoelen Forensische Psychologie, Victimologie of Trauma gecreëerd. Ook blijkt het verkrijgen van onderzoeksfinanciering voor projecten rond deze thema's allesbehalve vanzelfsprekend te zijn, omdat men moet concurreren met projecten rond dominante thema's als psychopathologie. Daarnaast stellen we vast dat de prioriteit van een dergelijk curriculum nog al te vaak in vraag wordt gesteld, waarmee men niet alleen voorbijgaat aan de veelzeggende cijfers over het voorkomen van geweld, maar ook de noden veronachtzaamt die zowel professionals als cliënten al jarenlang verwoorden.

Diegenen die zich tot forensisch psycholoog willen laten opleiden, dienen dus in een erg versnipperd en beperkt opleidingslandschap zelf op zoek te gaan naar bijscholingsmogelijkheden. Voor zover wij weten, worden er in Vlaanderen momenteel twee vervolgoopleidingen aangeboden die specifiek op plegers van delicten focussen: de interuniversitaire permanente vorming Forensische Psychiatrie en Psychologie (Universiteit Antwerpen, KU Leuven, Universiteit Gent, Vrije Universiteit Brussel) en het postgraduaat Forensische Psychodiagnostiek & Counseling (Thomas More-hogeschool, Antwerpen). Daarnaast zijn er ook enkele vervolgoopleidingen die zich op slachtoffers – en meer specifiek op trauma in de brede zin van het woord – richten. Ondanks dit aanbod is het nog maar de vraag of deze opleidingen voldoende tegemoetkomen aan de noden zoals aangegeven vanuit de praktijk, hoe ze getoetst worden aan kwaliteitscriteria, in welke mate relevante onderwerpen aan bod komen, en of psychologen hun weg naar deze opleidingen vinden (De Schrijver, Platinck, et al., 2021). Uit een enquête onder 3046 psychologen blijkt dat slechts 19% zich verder specialiseert via een langdurige opleiding (Luyten & Jeannin, 2021). Dit gegeven tempert dan ook de verwachting dat alle psychologen die werken met plegers of slachtoffers, een dergelijke langdurige vervolgoopleiding willen volgen.

Dit alles heeft tot gevolg dat we in de praktijk professionals aantreffen die onderling sterk verschillen qua kennis en vaardigheden, wat zich vertaalt in een gebrek aan uniformiteit op het vlak van de wetenschappelijk onderbouwde toepassing van de psychodiagnostiek en psychologische interventies bij zowel plegers als slachtoffers. Bovendien krijgen ook diegenen die zich niet per se in dit domein willen specialiseren, niet de nodige basiskennis omtrent slachtoffer- en plegerschap aangeboden, niettegenstaande het feit dat de kans zeer reëel is dat ze in hun loopbaan met slachtoffers dan wel met plegers te maken zullen krijgen.

De Ruiter (2004) hield bijna twintig jaar geleden een vurig pleidooi voor het uitbouwen van een volwaardige academische opleiding in de forensische psychologie. Anno 2021 bieden diverse universiteiten in Nederland een dergelijke specialisatie aan. Deze specialisaties worden allemaal overstelpt met inschrijvingen, wat de interesse en de behoefte aan opleiding in dit veld aantoonde. Gelijkaardige pleidooien voor de uitwerking van soortgelijke academische opleidingen in Vlaanderen en de nood aan gedegen kwaliteitscriteria voor professionals die met forensische doelgroepen werken (Decoene, 2010; Uzieblo, 2013) waren tot nu toe aan dovemansoren gericht. Willen we ons echter als discipline inzetten voor de preventie van geweld en trauma, dan is het hoog tijd dat de opleidingsinstituten het belang van de forensische psychologie erkennen. De eerste stappen die gezet moeten worden, zijn nogal vanzelfsprekend. Er moet een gedegen opleidingstraject uitgewerkt worden en bij het uittekenen hiervan dienen forensisch psychologen betrokken te worden. Ook dient het wetenschappelijk onderzoek rond deze thema's door de desbetreffende opleidingsdepartementen ondersteund te worden. Dit kan bijvoorbeeld door te investeren in een leerstoel. Maar ook dient bij het wegen van onderzoeksprojecten aan deze thema's voldoende gewicht te worden toegekend. Deze cruciale stappen zijn wij aan onze studenten, onze (toekomstige) cliënten en de maatschappij verschuldigd. De vraag is echter of er nu iemand zal luisteren.

Literatuur

- Baert, S., & Keygnaert, I. (2019). *Wetenschappelijk evaluatierapport pilootproject Zorgcentra na Seksueel Geweld*. <http://hdl.handle.net/1854/LU-8646471>
- Bicanic, I., De Roos, C., Beer, R., & Struik, A. (2015). Traumaverwerking: waarom niet? *Kind & Adolescent Praktijk*, 14(4), 36-38.
- Bicanic, I., & Van Minnen, A. (2019). Jongens en mannen als slachtoffer van seksueel geweld. *PsyXpert*, 5(1). Geraadpleegd via <https://www.psyxpert.nl/tijdschrift/artikel/t/jongens-en-mannen-als-slachtoffer-van-seksueel-geweld>
- Bouman, Y.H.A., Hutten, J.C., Uzieblo, K., Van der Veecken, F.C.A., Verschuur, J., Te Mebel, L., & Van Horn, J.E. (2021). *Risicotaxatie gedaan: hoe nu verder? De vertaalslag van risicotaxatie naar risicomangement* (Report No. 2019-100). Kwaliteit Forensische Zorg. Geraadpleegd via <https://kzf.nl/projecten/vertaling-van-risicotaxatie-en-risicomangement-call-2019-100>
- Bouman, Y.H.A., Schene, A.H., & De Ruiter, C. (2010). Subjective well-being and recidivism in forensic psychiatric outpatients. *International Journal of Forensic Mental Health*, 8, 225-234. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/14999011003635647>
- Coupland, R.B.A., & Olver, M.E. (2020). Assessing protective factors in treated violent offenders: Associations with recidivism reduction and positive community outcomes. *Psychological Assessment*, 32, 493-508. <https://doi.org/10.1037/pas0000807>
- Decoene, S. (2010). Lange zwangerschap, uitgestelde geboorte: over geschiedenis en toekomst van de forensische psychologie in Vlaanderen. *Tijdschrift Klinische Psychologie*, 40, 169-179.
- De Ruiter, C. (2004). Forensisch gedragsonderzoek in strafzaken. *Justitiële Verkenningen*, 30, 50-61.
- De Schrijver, E., Platinck, S., Kool, U., De Schrijver, L., & Uzieblo, K. (2021). *Competentieprofiel voor klinisch psychologen met expertise in psychotrauma*. Brussel: Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen.

- De Schrijver, L., & Keynaert, I. (2021). *Capsule 2.2. Sexual violence in the Belgian population aged 16-69: Impact and help-seeking behaviour upon victimisation*. Gent: Universiteit Gent. <https://vimeo.com/559891909/9a49e99237>
- De Vogel, V., & Bosker, J. (2019). En toch is het prachtig werk: weerbaarheid bij forensisch sociale professionals. *Proces*, 98, 272-284.
- Luyten, P., & Jeannin, R. (2021). *The profile of psychologists in Belgium*. Leuven: KU Leuven. Geraadpleegd via https://www.compsy.be/files/Research-report_The-profile-of-psychologists-in-Belgium_Luyten-Jeannin-2021.pdf
- Noom, S., Van den Berg, J.W., & Breij, M. (2021). Risico- versus herstelgericht werken met delinquenten: duivels dilemma of verrijking van de behandeling? *Tijdschrift Klinische Psychologie*, 51, 350-357.
- Siegel, J.P. (2013). Breaking the links in intergenerational violence: An emotional regulation perspective. *Family Process*, 52, 163-178. <https://doi.org/10.1111/famp.12023>
- Uzieblo, K. (2013). Wil de forensisch psycholoog nu eindelijk opstaan? *Psychologos*, 3, 26.
- Uzieblo, K., Salomez, L., Nys, J., & Decorte, S. (ter perse). De psycholoog als gerechtsdeskundige. In J. Boon, D. De Buyst, & T. Lysens (Red.), *Statuut en deontologie van de gerechtsdeskundige*. Brugge: Die Keure.
- Verplancke, J., Matthyssens, F., & Keynaert, I. (2020). *Continuïteit en verdere uitbouw "Ch@t na Seksueel Geweld"* [Presentatie]. Gent: International Centre for Reproductive Health, Universiteit Gent.
- Vlaamse Vereniging van Klinisch Psychologen. (z.j.). *Visie en doelstellingen*. Geraadpleegd op 12 april 2021 via <https://www.vvvp.be/divisies/forensische-psychologie/visie-en-doelstellingen>
- World Health Organization. (2003). *Guidelines for medico-legal care for victims of sexual violence*. Genève, Suisse: WHO Press. Geraadpleegd via <http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/42788/1/924154628X.pdf>

Personalia

Kasia Uzieblo, klinisch psycholoog, senior onderzoeker bij de Forensische Zorgspecialisten te Utrecht en professor in de forensische en criminologische psychologie aan het departement Criminologie van de Vrije Universiteit Brussel. Verder werkzaam als psycholoog-gerechtsdeskundige.

E-mail: kuzieblo@dfzs.nl

Astrid Boelaert, klinisch psycholoog en criminoloog, werkte tot 2019 als psycholoog-directeur bij de Centrale Psychosociale Dienst Extremisme binnen de Penitentiaire Inrichtingen van de Federale Overheidsdienst Justitie. Vandaag werkzaam als gedragsdeskundige op het gebied van *preventing and countering violent extremism*.

Lotte De Schrijver, klinisch psycholoog-seksuoloog, gedragstherapeut bij Fy:r te Brussel en doctoraatsonderzoeker aan het International Centre for Reproductive Health van de Universiteit Gent. Lid van het Gender & Violence Team en bestudeert seksueel en gendergerelateerd geweld met een specifieke focus op minderheidsstress en minderheidsgroepen.

Verantwoording

Kasia Uzieblo is oprichtster en gewezen coördinator van het postgraduaat Forensische Psychodiagnostiek & Counseling aan de Thomas More-hogeschool te Antwerpen en voorzitter van de divisie Forensische Psychologie van de VVKP.

Astrid Boelaert is lid van de divisie Forensische Psychologie van de VVKP.